

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลกุดกว้าง
อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

Community Participation in Local Development: A Case Study of Ban Nong Waeng
Community Kud Kwang Sub-district Nong Ruea District Khon Kaen Province

พรภัทร บุญมาตุน

Pornpat Bunmatun

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

*Corresponding Author Email: phrphathrbuymatun@gmail.com

Received: 14 September 2025 Revised: 27 September 2025 Accepted: 16 October 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลกุดกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึก โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนในชุมชนชุมชนบ้านหนองแวง หมู่ที่ 18 ตำบลกุดกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น โดยมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 26 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลกุดกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชน คือ การตระหนักรู้ถึงความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วมเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันรับรู้และเข้าใจปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผนพัฒนาในอนาคต 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและเสนอแนวทางพัฒนา คือ เพื่อให้มั่นใจว่าแผนพัฒนาจะคำนึงถึงความต้องการของชุมชน ประชาชนในชุมชนจึงทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐเพื่อกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้าน 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น คือ กระบวนการที่ประชาชนในชุมชนให้การสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในโครงการริเริ่มต่าง ๆ ที่เริ่มต้นขึ้นตามแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เรียกว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านหนองแวง ได้ร่วมกันทำงานและเป็นอาสาสมัครในโครงการต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น การขุดลอกคลอง การซ่อมแซมถนนสายหลัก การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะและวัดวาอาราม 4) การมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล คือ กระบวนการที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และความโปร่งใสของโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานเป็นไปตามแผน เรียกว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล คณะกรรมการหมู่บ้านและผู้นำท้องถิ่นได้ดำเนินการติดตามและตรวจสอบ และ 5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา คือ การได้รับผลลัพธ์หรือผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต เรียกว่า การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากการพัฒนา ประชาชนส่วนใหญ่

ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหนองแวงได้รับประโยชน์โดยตรงจากโครงการพัฒนาท้องถิ่น เช่น ถนนหนทางในหมู่บ้านได้รับการปรับปรุงให้สะดวกยิ่งขึ้น ระบบประปาและแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น ทำให้ชาวบ้านสามารถประกอบอาชีพได้ โครงการที่ส่งเสริมอาชีพ เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและการฝึกอบรมวิชาชีพเพิ่มเติมแก่แม่บ้าน ก็ช่วยเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายครัวเรือนเช่นกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน, การพัฒนาท้องถิ่น, จังหวัดขอนแก่น

Abstract

This research consists purposes were to examine community participation in local development: a case study of Ban Nong Waeng Community Kut Kwang Sub-district Nong Ruea District Khon Kaen Province. This research employed a qualitative approach, using interviews and record forms as research instruments. The target group consisted of 26 community members from Ban Nong Waeng, Village No. 18, Kut Kwang Sub-district Nong Ruea District Khon Kaen Province, selected through purposive sampling. Data collected from the research instruments and relevant documents were analyzed using content analysis. The findings indicated that community participation in local development in Ban Nong Waeng consisted of five aspects 1) participation in problem and needs recognition refers to the community's awareness of its own needs. Participation provides opportunities for community members to collectively recognize and understand the problems they face, which can serve as foundational information for future development planning 2) participation in planning and proposing development strategies ensures that development plans reflect the community's needs. Community members collaborated with local administrative organizations and governmental agencies to determine the direction and strategies for village development 3) participation in the implementation of local development activities involves active engagement and support from community members in projects initiated according to the development plan to achieve predefined objectives. Most residents of Ban Nong Waeng participated in various community projects as volunteers, such as dredging canals, repairing main roads, planting trees, and cleaning public areas and temples 4) participation in monitoring, inspecting, and evaluating refers to community involvement in assessing the efficiency, effectiveness, and transparency of local development projects or activities to ensure that operations are conducted according to plan. Village committees and local leaders actively monitored and evaluated these projects and 5) participation in benefiting from development refers to receiving outcomes or benefits from development projects, such as improvements in economic conditions, social welfare, and quality of life. Most residents of Ban Nong Waeng directly benefited from local development projects, such as improved village roads, upgraded water supply and irrigation systems that facilitated agricultural activities, and occupational promotion projects. Initiatives such as agricultural product processing and additional vocational training for housewives contributed to increased household income and reduced household expenses.

Keywords: Community Participation, Local Development, Khon Kaen Province

บทนำ

การพัฒนาท้องถิ่นคำนึงถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน จึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชน การพัฒนาที่ละเลยบริบทของท้องถิ่นอาจส่งผลให้เกิดโครงการที่ซ้ำซ้อนและสิ้นเปลืองงบประมาณ ดังนั้นเพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับสถานการณ์จริงของชุมชน การศึกษาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการจึงเป็นสิ่งจำเป็น อีกทั้งมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เพราะเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้เรียนรู้ คิดวิเคราะห์ และมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของตนเอง การเรียนรู้ในลักษณะนี้ช่วยสร้างความตระหนักรู้และความรับผิดชอบร่วมกันต่อปัญหาและศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ทั้งยังช่วยลดการพึ่งพาด้านนอกและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับทุนทางสังคมในระดับชุมชนสามารถในการพึ่งพาตนเอง การศึกษาชุมชนเป็นกระบวนการสำคัญในการทำความเข้าใจบริบททางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่หนึ่ง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนและพัฒนาอย่างเหมาะสม (สัญญา เคนาภูมิ, 2557) กล่าวว่าในวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น มีสิ่งที่เกิดประโยชน์ได้อย่างมากมายทั้งในการดำรงชีวิตประจำวันและการกำหนดกฎเกณฑ์ที่อยู่ร่วมกัน และที่สำคัญการอยู่ร่วมกับธรรมชาติในการพัฒนาการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาประยุกต์ให้เกิดผลผลิตแก่ชุมชนและต่อยอดได้อีกด้วย (การส่งเสริมการเกษตร, 2561)

การส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันและเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้ การมีส่วนร่วมของสาธารณชนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประชาชนในท้องถิ่นสามารถนำไปปรับใช้และยอมรับแนวทางแก้ไขปัญหาได้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์ วางแผน และติดตามปัญหา (Arnstein, S. R. 1969) ยังเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาความรู้ท้องถิ่นให้เป็นระบบ การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การดำเนินกิจกรรม ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล จะช่วยให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและสร้างความเป็นเจ้าของในการพัฒนา ตัวอย่างเช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในชุมชนบางมะพอร์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถสร้างพลังการเปลี่ยนแปลงและความร่วมมือภายในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ และภาครัฐ เป็นอีกหนึ่งบทบาทสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ การแบ่งปันทรัพยากร ความเชี่ยวชาญ และความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการนี้ ช่วยลดความซ้ำซ้อนของโครงการและส่งเสริมการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ความร่วมมือเช่นนี้รับประกันความต่อเนื่องของการพัฒนาและส่งเสริมความเชื่อมั่นระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ (Chaskin, R. J. 2001)

ดังนั้น จากการศึกษาชุมชน ชุมชนบ้านหนองแวง หมู่ที่ 18 ตำบลกุดกว้าง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น เป็นชุมชนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ปลูกอ้อย และเลี้ยงสัตว์ มีโครงสร้างพื้นฐานด้านไฟฟ้า ประปา และถนนเข้าถึงเกือบครบถ้วน แต่ยังคงประสบปัญหาหลักคือ ถนนบางสายชำรุดและมีน้ำท่วมขังในฤดูฝน การระบายน้ำไม่สะดวก รวมถึงปัญหามลพิษทางอากาศจากการเผาอ้อยซึ่งส่งผลต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดด้านโอกาสทางเศรษฐกิจ เนื่องจากอาชีพหลักยังพึ่งพาเกษตรกรรมเป็นหลักและมีรายได้ไม่มั่นคง ทำให้ชุมชนจำเป็นต้องพัฒนาการจัดการทรัพยากร การประกอบอาชีพเสริม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจประเด็นและ

บูรณาการความพยายามของหลายภาคส่วน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชน นอกจากจะช่วยลดปัญหาการพัฒนาที่กระจุกกระจายแล้ว ยังจะช่วยเพิ่มศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนาตนเองของการศึกษา การพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหายังมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านหนองแวง หมู่ที่ 18 ตำบลกุดกว้าง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลกุดกว้าง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

การบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ จึงเป็นกลยุทธ์ที่เน้นการเชื่อมโยงและประสานงานหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการบูรณาการส่งเสริมความร่วมมือในระดับเครือข่าย ลดความซ้ำซ้อนของโครงการ และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ซึ่งล้วนเป็นเสาหลักสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นที่ยอมรับกันว่าแก่นแท้ของการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นอย่างแท้จริงคือการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมในการระบุปัญหา วิเคราะห์ และกำหนดแนวทางแก้ไขช่วยส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของและยกระดับความยั่งยืนของโครงการพัฒนาต่าง ๆ จากการศึกษาหลายชิ้น รวมถึง Arnstein, S. R. (1969) และ Chambers, R. (1997) พบว่า การมีส่วนร่วมของสาธารณชนอย่างแท้จริงสามารถนำไปสู่แนวทางแก้ไขที่เป็นรูปธรรมมากกว่า การพัฒนาที่ขับเคลื่อนโดยปัจจัยภายนอก เพื่อสร้างความยืดหยุ่นและการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของท้องถิ่น การศึกษาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการที่ผสานการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ชุมชนบ้านหนองแวง หมู่ที่ 18 ตำบลกุดกว้าง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 194 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชุมชนบ้านหนองแวง หมู่ที่ 18 ตำบลกุดกว้าง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 26 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) อีกทั้ง ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ กลั่นกรอง จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านโครงสร้างข้อคำถาม และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระสำคัญ ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลอง (Try Out) สัมภาษณ์กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง ข้อแก้ไข ข้อเสนอแนะให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.2 แบบบันทึก (Record form) แบบฟอร์มที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูล เหตุการณ์ หรือรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือการปฏิบัติงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรักษา ติดตาม ตรวจสอบ หรือรายงานข้อมูลนั้น ๆ ให้มีความถูกต้องและเป็นระบบ โดยใช้แบบบันทึกผลการประชุมศึกษามีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลกุดกว้าง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย รวมไปถึงการใช้แบบบันทึกในกิจกรรมการประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มเป้าหมาย และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสาร วิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน บ้านหนองแวง หมู่ที่ 18 ตำบลกุดกว้าง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน บ้านหนองแวง หมู่ที่ 18 ตำบลกุดกว้าง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ภายในชุมชนนั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) ลักษณะภูมิประเทศ พบว่า 85 เปอร์เซ็นต์ของหมู่บ้านหนองแวงเป็นที่ราบลุ่ม 2) การโทรคมนาคม พบว่า ส่วนใหญ่มีโทรศัพท์เคลื่อนที่และอินเทอร์เน็ตในชุมชน 3) สาธารณูปโภค พบว่า การไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้ครอบคลุมทุกหลังคาเรือน ส่วนน้ำดื่มส่วนมากจะเป็นน้ำถังจากโรงงานผลิตน้ำดื่ม และบางส่วนดื่มน้ำฝน 4) ทรัพยากรทางธรรมชาติ พบว่า ป่า แหล่งน้ำ พืช สัตว์ และยังมีสระหนองแวง สระน้ำของหมู่บ้านอยู่ด้านหลังของศาลากลางบ้าน แหล่งน้ำที่เป็นประโยชน์ ใช้สำหรับอุปโภคใช้ในครัวเรือน 5) สถานที่สำคัญทางเศรษฐกิจ พบว่า จากการวิเคราะห์ปฏิทินชุมชนบ้านหนองแวง หมู่ที่ 18 ตำบลกุดกว้าง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พบว่า กิจกรรมสำคัญของชุมชนครอบคลุมถึงลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และอาชีพ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การเลี้ยงปศุสัตว์ การทำสวน และการทำนา รองลงมาคืออาชีพทั่วไปหรือรายได้ประจำวัน การค้าขาย อุตสาหกรรมในครัวเรือน และธุรกิจส่วนตัวในด้านลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม กลุ่มบ้านหนองแวงยังคงรักษาประเพณี พิธีกรรม และพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ไว้ตลอดทั้งปี เอกลักษณ์และความเข้มแข็งของชุมชนบ้านหนองแวงส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริมจากวิถีชีวิตแบบชุมชน ซึ่งสะท้อนถึงความผูกพันของชุมชนที่มีต่อวัฒนธรรมดั้งเดิม

แผนภาพที่ 1 แผนที่เดินดินชุมชนบ้านหนองแวง หมู่ 18 (พรภัทร บุญมาตุ่น, 2568)

จากการศึกษาข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์คนในชุมชนผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่าคนในชุมชนมีความคิดเห็นและมีความต้องการอย่างไรที่จะทำให้ชุมชนบ้านหนองแวง หมู่ที่ 18 ตำบลกุดกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น มีการร่วมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรม เนื่องจากปัจจุบันมองว่า การสืบสานประเพณี วันธรรม หรือวันวัดกรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชนเริ่มไม่มีการสานต่อจากรุ่นลูกหลาน และมีปัญหาของการมีส่วนร่วมน้อยในความเชื่อของยุคปัจจุบัน โดยผู้วิจัย ได้ยกการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ดังนี้

“นายสมคิด นามสมมุติ ได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์กับทางผู้วิจัยว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยเฉพาะช่วงวัยรุ่นหรือเด็กอายุประมาณ 15-20 ปี มีการเข้าหาหรือทำการศึกษาข้อมูลต้นตอ ความเป็นมาของชุมชนค่อนข้างน้อย รวมไปถึงประเพณีตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ เป็นต้น”

“นายบุญมี นามสมมุติ ได้ให้ข้อมูลว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีแรงจูงใจที่น้อยเพราะ ขาดการส่งเสริมและการนำเทคโนโลยีเข้ามาดึงดูดความน่าสนใจ จึงอยากให้การมีส่วนร่วมของชุมชนนำเทคโนโลยีมาใช้ไม่ว่าจะเป็น การประชุมผ่านกรุปไลน์หรือการประกาศตามเสียงตามสายผ่าน Facebook ในรูปแบบใหม่ ๆ หรือบูรณาการร่วมกับหน่วยงานให้มากขึ้น เป็นต้น”

“นายเสริม นามสมมุติ ได้ให้ข้อมูล พร้อมกล่าวว่าในชุมชนนั้นมีการลดลงของประชากร ซึ่งอาจเกิดจากการที่ทุกวันนี้เรื่องปัญหาทางด้านปากท้องหรือด้านการเงิน อีกอย่างคนในชุมชนจะมีแค่ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือเรียกว่าผู้สูงอายุกับเด็กหรือลูก ๆ ของคนในหมู่บ้าน แต่ในส่วนของหนุ่มสาวที่มีอายุ 20-30 ปีนั้น เข้าเมืองไปหาทำงานและส่งค่าใช้จ่ายมายังครอบครัว จึงให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมกับการงานหรือประเพณีนั้นลดน้อยลงไป เป็นต้น”

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลกุดกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลกุดกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลได้ ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชน คือ การตระหนักรู้ถึงความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วมเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันรับรู้และเข้าใจปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผนพัฒนาในอนาคต นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่งสำหรับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลกุดกวาง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น สามารถระบุและรับรู้ปัญหาหลักที่หมู่บ้านกำลังเผชิญได้อย่างชัดเจน รวมถึงความจำเป็นในการสร้างโอกาสการจ้างงานเพื่อเพิ่มรายได้ครัวเรือน ปัญหาขยะและน้ำเสียในชุมชน ถนนในหมู่บ้านที่ชำรุดเสียหาย และการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง ฤดูแล้ง เวทีต่าง ๆ เช่น การประชุมหมู่บ้านรายเดือน และเวทีเสวนาชุมชน จะช่วยสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาเหล่านี้ ชาวบ้านได้ร่วมกันเสนอให้มีการขุดลอกคลองสาธารณะ เนื่องจากในฤดูฝนน้ำเอ่อล้นเข้าบ้านและในฤดูแล้งขาดแคลนน้ำใช้ ซึ่งเป็นผลจากการรับรู้ปัญหาร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การรับรู้ปัญหายังไม่ทั่วถึงทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชนที่มักไม่เข้าร่วมเวทีประชุม ทำให้ความคิดเห็นของบางกลุ่มยังไม่ถูกนำมาพิจารณาอย่างเท่าเทียม ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการรวบรวมข้อมูลปัญหาอย่างเป็นระบบ และเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นมีความครอบคลุมและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

2.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและเสนอแนะทางพัฒนา คือ เพื่อให้มั่นใจว่าแผนพัฒนาจะคำนึงถึงความต้องการของชุมชน ประชาชนในชุมชนจึงทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐเพื่อกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้าน กระบวนการนี้เรียกว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและเสนอโครงการพัฒนา ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านหนองแวง ได้เข้าร่วมเวทีเสวนาสาธารณะที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานหมู่บ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลกุดกวาง ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน การจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพิ่มเติม การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และการปรับปรุงถนนในหมู่บ้าน การร่วมวางแผนดังกล่าวช่วยให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและร่วมกำหนดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขก่อนหลัง ตัวอย่างเช่น ในการประชุมประชาคมประจำปี ประชาชนได้เสนอให้มีการก่อสร้างถนนคอนกรีตเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านกับพื้นที่เกษตร เนื่องจากเป็นเส้นทางหลักในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งข้อเสนอนี้ได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในปีถัดมา อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในการวางแผนยังคงจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้นำชุมชนและสมาชิกบางกลุ่มที่มีประสบการณ์หรือมีความรู้ด้านการบริหารจัดการ ส่วนประชาชนทั่วไปบางส่วนยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือขาดความเข้าใจในขั้นตอนการวางแผน ทำให้ข้อเสนอของบางกลุ่มยังไม่ได้รับการนำมาพิจารณาอย่างทั่วถึง ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมความรู้เรื่องกระบวนการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น คือ กระบวนการที่ประชาชนในชุมชนให้การสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในโครงการริเริ่มต่าง ๆ ที่เริ่มต้นขึ้นตามแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เรียกว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านหนองแวง ได้ร่วมกันทำงานและเป็นอาสาสมัครในโครงการต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น การขุดลอกคลอง การซ่อมแซมถนนสายหลัก การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ และวัดวาอาราม และการวางแผนงานด้านสาธารณสุข เช่น การรณรงค์ป้องกันโรคไข้เลือดออกและการจัดชั้นเรียนออกกำลังกาย กิจกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การดูแลและประสานงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) แม่บ้าน เยาวชน และกลุ่มเกษตรกร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพลังของความร่วมมือและจิตสำนึกสาธารณะของคนในชุมชน อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น การขาดงบประมาณสนับสนุนจาก

ภายนอก การมีเวลาจำกัดของประชาชนบางกลุ่ม และการขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมบางประเภท ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง พร้อมจัดระบบรางวัลหรือการยกย่องเชิดชูเพื่อสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

2.4 การมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล คือ กระบวนการที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และความโปร่งใสของโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานเป็นไปตามแผน เรียกว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล คณะกรรมการหมู่บ้านและผู้นำท้องถิ่นได้ดำเนินการติดตามและตรวจสอบเป็นส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านหนองแขว ตำบลกุดกวาง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พวกเขามีส่วนร่วมในการติดตามการพัฒนาโครงการต่าง ๆ เช่น การสร้างถนนคอนกรีต การปรับปรุงระบบประปาหมู่บ้าน และการใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรโดยองค์การบริหารส่วนตำบลกุดกวาง ชาวบ้านได้รับรายงานความคืบหน้าในการประชุมประจำเดือน อย่างไรก็ตาม ประชาชนทั่วไปยังมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการตรวจสอบหรือมองว่าเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านเท่านั้น ตัวอย่างเช่น การตรวจรับงานก่อสร้างถนนภายในหมู่บ้าน มักมีเพียงผู้นำชุมชนและผู้รับเหมาที่เข้าร่วมตรวจสอบ ทำให้การประเมินผลยังไม่สะท้อนความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึง ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับกระบวนการติดตามและประเมินผล พร้อมเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

2.5 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา คือ การได้รับผลลัพธ์หรือผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต เรียกว่า การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากการพัฒนา ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหนองแขวได้รับประโยชน์โดยตรงจากโครงการพัฒนาท้องถิ่น เช่น ถนนหนทางในหมู่บ้านได้รับการปรับปรุงให้สะดวกยิ่งขึ้น ระบบประปาและแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น ทำให้ชาวบ้านสามารถประกอบอาชีพได้ โครงการที่ส่งเสริมอาชีพ เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและการฝึกอบรมวิชาชีพเพิ่มเติมแก่แม่บ้าน ก็ช่วยเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายครัวเรือนเช่นกัน ขณะเดียวกันยังส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น การมีพื้นที่สาธารณะสำหรับออกกำลังกายและกิจกรรมชุมชนที่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อย ยังได้รับผลประโยชน์จากโครงการในระดับจำกัด เนื่องจากขาดโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมหรือเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ยาก ดังนั้น การพัฒนาท้องถิ่นในระยะต่อไปควรมุ่งเน้นให้เกิดความเท่าเทียมในการกระจายผลประโยชน์ และออกแบบโครงการที่ตอบสนองต่อทุกกลุ่มประชากร เพื่อให้การพัฒนามีความครอบคลุมและยั่งยืนอย่างแท้จริง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน บ้านหนองแขว หมู่ที่ 18 ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม เอื้อต่อการเกษตรกรรม ชาวบ้านยังคงประกอบอาชีพทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ โครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคและโทรคมนาคม เช่น อินเทอร์เน็ต พลังงาน และการขนส่ง ค่อนข้างมีความพร้อม อย่างไรก็ตาม การพัฒนาและการจัดการยังคงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน แม้ว่าจะมีแหล่งน้ำสำคัญอย่างบึงหนองแปนและหนองปานเป็นทรัพยากรสำคัญ แต่ยังคงมีการบริหารจัดการและพัฒนาให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน รวมไปถึงการประกอบอาชีพและเศรษฐกิจที่หลากหลายของชุมชน ครอบคลุมการจ้างงานทั่วไป อุตสาหกรรมในครัวเรือน การค้าขาย และการเกษตร สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการสร้างรายได้จากหลากหลาย

แหล่ง อย่างไรก็ตาม อาชีพหลักยังคงพึ่งพาการเกษตร ซึ่งกำลังถูกคุกคามจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการจัดการน้ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ที่กล่าวว่า การพัฒนาท้องถิ่นต้องอยู่ควบคู่ไปกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการสร้างงานใหม่ เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนยังคงยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ อันเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งเสริมความสามัคคีและความเป็นมิตร สอดคล้องกับทฤษฎีของ Chambers, R. (1997) ที่ว่าการพัฒนา ควรตั้งอยู่บนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ชุมชนยึดถือ การอนุรักษ์วัฒนธรรมดังกล่าวจึงถือเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญยิ่งต่อการ พัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่เพียงพอ ประชาชนมีความ กระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วม แต่ก็ยังไม่มีแพลตฟอร์มหรือระบบใดที่เปิดโอกาสให้พวกเขาได้แสดงความคิดเห็น ส่งผลให้ผู้นำชุมชน ยังคงมีอิทธิพลสูงสุดต่อการพัฒนาและการตัดสินใจ สอดคล้องกับ Arnstein, S. R. (1969) ที่ระบุว่าการมีส่วนร่วมมักอยู่ในระดับที่ ประชาชนเป็นเพียงผู้ถูกขอความคิดเห็น มากกว่าผู้มีส่วนตัดสินใจอย่างแท้จริง อีกทั้งการบูรณาการและแก้ไขปัญหของชุมชน พบว่าที่ผ่านมาโครงการพัฒนามักเกิดความซ้ำซ้อนและการใช้จ่ายงบประมาณไม่คุ้มค่า การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนจึงมีความสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและลดความซ้ำซ้อน นอกจากนี้ การจัดเวที ประชาคมและการวิเคราะห์ปัญหาหารือกันยังช่วยให้การแก้ไขปัญหาสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึก เป็นเจ้าของร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Pretty, J. N. (1995) ที่ระบุว่าการมีส่วนร่วมในระดับลึกช่วยนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและมีผลยาวนานมากกว่าการดำเนินงานจากภายนอก

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลกุดกว้าง อำเภอนองเรือ จังหวัด ขอนแก่น ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลได้ ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชน คือ การตระหนักรู้ถึงความต้องการของชุมชน การมี ส่วนร่วมเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันรับรู้และเข้าใจปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูล พื้นฐานสำหรับการวางแผนพัฒนาในอนาคต นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่งสำหรับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ประชาชนส่วนใหญ่ ในชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลกุดกว้าง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น สามารถระบุและรับรู้ปัญหาหลักที่หมู่บ้านกำลังเผชิญได้ อย่างชัดเจน รวมถึงความจำเป็นในการสร้างโอกาสการจ้างงานเพื่อเพิ่มรายได้ครัวเรือน ปัญหาขยะและน้ำเสียในชุมชน ถนนใน หมู่บ้านที่ชำรุดเสียหาย และการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง เวทีต่าง ๆ เช่น การประชุมหมู่บ้านรายเดือน และเวที เสวนาชุมชน จะช่วยสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาเหล่านี้ ชาวบ้านได้ร่วมกันเสนอให้มีการขุดลอกคลองสาธารณะ เนื่องจาก ในฤดูฝนน้ำเอ่อล้นเข้าบ้านและในฤดูแล้งขาดแคลนน้ำใช้ ซึ่งเป็นผลจากการรับรู้ปัญหาร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การรับรู้ปัญหายังไม่ทั่วถึงทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชนที่มักไม่เข้าร่วมเวทีประชาคม ทำให้ความคิดเห็นของบางกลุ่ม ยังไม่ถูกนำมาพิจารณาอย่างเท่าเทียม

2.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและเสนอแนวทางพัฒนา คือ เพื่อให้มั่นใจว่าแผนพัฒนาจะคำนึงถึงความต้องการของ ชุมชน ประชาชนในชุมชนจึงทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐเพื่อกำหนดทิศทางและแนวทางการ พัฒนาหมู่บ้าน กระบวนการนี้เรียกว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและเสนอโครงการพัฒนา ประชาชนส่วนใหญ่ใน ชุมชนบ้านหนองแวง ได้เข้าร่วมเวทีเสวนาสาธารณะที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานหมู่บ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลกุดกว้าง ได้ให้ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน การจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพิ่มเติม การพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร และการปรับปรุงถนนในหมู่บ้าน การร่วมวางแผนดังกล่าวช่วยให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและร่วม กำหนดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขก่อนหลัง ตัวอย่างเช่น ในการประชุมประชาคมประจำปี ประชาชนได้

เสนอให้มีการก่อสร้างถนนคอนกรีตเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านกับพื้นที่เกษตร เนื่องจากเป็นเส้นทางหลักในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งข้อเสนอนี้ได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในปีถัดมา

2.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น คือ กระบวนการที่ประชาชนในชุมชนให้การสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในโครงการริเริ่มต่าง ๆ ที่เริ่มต้นขึ้นตามแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เรียกว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านหนองแขว ได้ร่วมกันทำงานและเป็นอาสาสมัครในโครงการต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น การขุดลอกคลอง การซ่อมแซมถนนสายหลัก การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ และวัดวาอาราม และการวางแผนงานด้านสาธารณสุข เช่น การรณรงค์ป้องกันโรคไข้เลือดออกและการจัดชั้นเรียนออกกำลังกาย กิจกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การดูแลและประสานงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) แม่บ้าน เยาวชน และกลุ่มเกษตรกร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพลังของความร่วมมือและจิตสำนึกสาธารณะของคนในชุมชน อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น การขาดงบประมาณสนับสนุนจากภายนอก การมีเวลาจำกัดของประชาชนบางกลุ่ม และการขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมบางประเภท

2.4 การมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล คือ กระบวนการที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และความโปร่งใสของโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานเป็นไปตามแผน เรียกว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล คณะกรรมการหมู่บ้านและผู้นำท้องถิ่นได้ดำเนินการติดตามและตรวจสอบเป็นส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านหนองแขว ตำบลกุดกวัง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พวกเขามีส่วนร่วมในการติดตามการพัฒนาโครงการต่าง ๆ เช่น การสร้างถนนคอนกรีต การปรับปรุงระบบประปาหมู่บ้าน และการใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรโดยองค์การบริหารส่วนตำบลกุดกวัง ชาวบ้านได้รับรายงานความคืบหน้าในการประชุมประจำเดือน

2.5 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา คือ การได้รับผลลัพธ์หรือผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต เรียกว่า การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากการพัฒนา ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหนองแขวได้รับประโยชน์โดยตรงจากโครงการพัฒนาท้องถิ่น เช่น ถนนหนทางในหมู่บ้านได้รับการปรับปรุงให้สะดวกยิ่งขึ้น ระบบประปาและแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น ทำให้ชาวบ้านสามารถประกอบอาชีพได้ โครงการที่ส่งเสริมอาชีพ เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและการฝึกอบรมวิชาชีพเพิ่มเติมแก่แม่บ้าน ก็ช่วยเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายครัวเรือนเช่นกัน ขณะเดียวกันยังมีผลดีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น การมีพื้นที่สาธารณะสำหรับออกกำลังกายและกิจกรรมชุมชนที่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในหมู่บ้าน

ซึ่งสอดคล้องกับ Putnam, R. D. (2000) ที่ระบุว่าระดับความมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคมและทรัพยากรที่มีอยู่ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาโลกและกระบวนการที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มประชากรในชุมชน เช่น การจัดเวทีประชาคมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ การให้ความรู้และฝึกอบรมทักษะแก่เยาวชน และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกลุ่มอาชีพ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการพัฒนาท้องถิ่น

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

1. การบูรณาการทรัพยากรและภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนา การวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาท้องถิ่นแบบแยกส่วนระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ มักก่อให้เกิดโครงการซ้ำซ้อนและการใช้งบประมาณที่ไม่คุ้มค่า การจัดทำ

แผนพัฒนาที่บูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคธุรกิจสามารถเพิ่มประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อน และทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนต่อชุมชน

2. การมีส่วนร่วมเชิงลึกของประชาชนสร้างความเข้มแข็งและความเป็นเจ้าของร่วม แม้ประชาชนมีความสนใจและพร้อมเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา แต่การไม่มีเวทีหรือกลไกที่เปิดให้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง ทำให้การมีส่วนร่วมยังไม่เต็มที่ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมแบบเชิงลึกและต่อเนื่อง ช่วยให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม และสามารถแก้ไขปัญหาที่ตรงกับความต้องการของชุมชนจริง

3. วัฒนธรรมและประเพณีเป็นทุนทางสังคมสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น การศึกษาพบว่า การรักษาดำรงขนบธรรมเนียม ประเพณี และพิธีกรรมทางวัฒนธรรมตลอดทั้งปี ช่วยสร้างความสัมพันธ์และความผูกพันระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้เกิดความเข้มแข็งของทุนทางสังคม ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบแนวทางพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรจัดตั้งเวทีประชาคมหรือกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สมาชิกทุกกลุ่มสามารถมีส่วนร่วมในการระบุปัญหาและวางแผนพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง

1.2 ควรส่งเสริมการบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการดำเนินโครงการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมในระยะยาว เพื่อติดตามผลการเปลี่ยนแปลงของชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

2.2 ควรทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างชุมชนที่มีการบูรณาการและมีมีส่วนร่วมของประชาชนสูง กับชุมชนที่มีการบูรณาการน้อย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและยั่งยืนที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.

สัญญา เคนาภูมิ. (2557). *วิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่น*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224.

Chaskin, R. J. (2001). Building community capacity: A definitional framework and case studies from a comprehensive community initiative. *Urban Affairs Review*, 36(3), 291–323.

Chambers, R. (1997). *Whose reality counts? Putting the first last*. London: Intermediate Technology Publications.

-
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon and Schuster.
- Pretty, J. N. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. *World Development*, 23(8), 1247–1263.